

جمعیت نسوان وطن خواه ایران
(سالهای ۱۳۰۱ ش - ۱۳۱۴)

محمدحسین خسروپناه

انتشارات هجسته

۱۳۹۷

سرشناسه	: خسروپناه، محمدحسین، ۱۳۴۲ -
عنوان قراردادی	: جمعیت نسوان وطن خواه ایران (مجله)
عنوان و بدید آور	: جمعیت نسوان وطن خواه ایران (سال‌های: ۱۳۰۱ ش - ۱۳۱۴) / محمدحسین خسروپناه.
مشخصات نشر	: تهران: خجسته، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۳۰۴ ص: مصور، جدول.
فروست	: تاریخ معاصر ایران؛ ۱۷.
شابک	: 978-964-2975-47-1
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
موضوع	: جمعیت نسوان وطن خواه ایران
موضوع	: زنان - ایران - فعالیت‌های سیاسی - تاریخ - قرن ۱۳ ق. - ۱۴
موضوع	: Women - Political activity - Iran - History - 19th-20th centuries
موضوع	: زنان - ایران - نشریات ادواری - تاریخ
موضوع	: Women - Iran - Periodicals - History
موضوع	: زنان - ایران - تاریخ - مقاله‌ها و خطابه‌ها
موضوع	: Women - Iran - History - Adresses, essays, lectures
موضوع	: زنان - ایران - انجمن‌ها
موضوع	: Women - Iran - Societies
رده‌بندی کنگره	: HQ ۱۲۳۶/۵ الف خ ۵ ۱۳۹۷
رده‌بندی دیویی	: ۳۰۵/۴۲۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۲۴۲۶۹۹

انتشارات خجسته

جمعیت نسوان وطن خواه ایران (سال‌های: ۱۳۰۱ ش - ۱۳۱۴)

محمدحسین خسروپناه

نسخه پرداز: تارا یکرنگیان

طرح جلد: مرتضی شمیس

حروفچینی: شبستری

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۷

قیمت: ۳۵,۰۰۰ تومان

Email: khojasteh_press@yahoo.com

Telegram: T.me/khojastehpub

Instagram: khojasteh_pub

فروش الکترونیکی

Persianbook.net

نشانی: خیابان انقلاب، خیابان مثیری جاوید (اردیبهشت)، بین خیابان وحید نظری و خیابان روانمهر، بن‌بست توحید، شماره ۴، واحد ۴، کد پستی: ۱۳۱۴۶۱۵۱۴۷، تلفن: ۰۲۸۳-۶۶۴۶۰۲۸۳، فاکس: ۶۶۹۵۹۹۲۳

فهرست

پیشگفتار..... ۹

جمعیت نسوان وطن خواه ایران

سال‌های: ۱۳۰۱ ش - ۱۳۱۴

فعالیت‌های جمعیت نسوان وطن خواه ایران

سال‌های: ۱۳۰۲ ش - ۱۳۰۴..... ۱۷

اقدام برای برقراری ارتباط با تشکلهای زنان دیگر کشورها..... ۲۵

مدرسه اکابر جمعیت نسوان وطن خواه ایران..... ۳۹

مجله جمعیت نسوان وطن خواه ایران..... ۴۷

۱. زن و جایگاه اجتماعی آن..... ۵۰

۲. وظایف زنان در جامعه ایران..... ۵۳

۳. ازدواج..... ۵۹

۴. ورزش..... ۶۲

۵. مطالب تاریخی و ادبی..... ۶۳

رکود و جدایی..... ۶۴

جمعیت بیداری نسوان..... ۷۲

دوره رکود سال‌های: (۱۳۰۵-۱۳۱۰)

۱. برگزاری نمایش برای کمک به زلزله زدگان خراسان..... ۸۰

۲. قانون مجازات اعمال منافی عفت..... ۸۲

۳. قانون ازدواج و طلاق..... ۸۴

دومین کنگره نسوان شرق..... ۹۴

تا انحلال..... ۱۱۲

- مجله جمعیت نسوان و وطن خواه ایران ۱۲۵
۱. فهرست کامل مطالب مجله جمعیت نسوان و وطن خواه ایران ۱۲۷
۲. برگزیده مقاله‌ها و مطالب ۱۳۲
- اولین قدم / [] ۱۳۲
- ادبیات راجع به نسوان / میرزا صادق بروجردی ۱۳۵
- لزوم حفظ الصحة / عفت الملوک خواجه نوری ۱۳۶
- پیشنهادهای مفید / مه‌لقا برهان ۱۳۸
- الجنّة تحت اقدام الامهات / [امضاء محفوظ] ۱۳۹
- اجتناب از امراض مُسرّیه، راه علاج و لزوم استعلاج آن
(نعمتان مجهولتان الصحة و الامان) / [] ۱۴۱
- جهل / محترم اسکندری محققى ۱۴۲
- بشارت / [نسوان و وطن خواه] ۱۴۳
- احضار / [از طرف جمعیت نسوان و وطن خواه] ۱۴۴
- اعلان / [از طرف جمعیت نسوان و وطن خواه] ۱۴۴
- ما و محیط: خوجی‌گری / [] ۱۴۵
- زن در قرن بیستم / [] ۱۴۵
- کاترین دو مدیسی / ایرج اسکندری (محصل مدرسه علوم سیاسی) ۱۵۱
- ساختن بیسکویت باکریم / [] ۱۵۴
- کریم برای روی بیسکویت / [] ۱۵۴
- اخطار / [جمعیت نسوان و وطن خواه] ۱۵۵
- طب خانگی / دکتر علیم‌الملک (معاون مدرسه طبی دولتی
و معلم مدرسه دواسازی) ۱۵۵
- حضور محترم هیئت تحریریه مجله شریفة
- نسوان و وطن خوان دام بقاء / فخرآفاق پارسا ۱۵۷
- الف همزه به جای الف / فخرآفاق پارسا ۱۶۲
- [شعر] / ک. خواجه نوری ۱۶۴

- ۱۶۶ فقدان تأسف آور در عالم ترقی و تربیت نسوان / نورالهدی منگنه نورانی
- ۱۶۹ زن و تأثیر محیط مسکونی / []
- ۱۷۱ قلب مجروح / پروین اعتصامی
- ۱۷۲ عقاید مختلفه راجع به زن / []
- ۱۷۳ اظهار قدردانی / ف. ل. هدایت
- ۱۷۵ [بدون عنوان] / م. ب.
- ۱۷۸ امتنان و اعتذار، تشکرات صمیمانه باز ماندگان
- ۱۷۸ زینت اصلی زن [،]، [خانه داری است / فخرآفاق پارسا
- ۱۸۲ لزوم ورزش / عفت الملوک خواجه نوری
- ۱۸۳ اعتذار / دفتر مجله نسوان وطن خواه
- تاریخ طبیعی انسان
- ۱۸۴ زن عهد عتیق و زن عصر حاضر / دکتر مؤدب السلطنه - وزیر
- ۱۸۷ انتقاد مُد لباس ما
- ۱۸۸ لباس پوشیدن یکی از اساس تمدن است
- ۱۹۰ مُد لباس
- ۱۹۰ لباس های زیر
- ۱۹۱ لباس رو
- ۱۹۱ پالتو
- ۱۹۱ ژاکت، نیم تنه و دامن
- ۱۹۲ قرن بیستم، مجلس ترحیم در طهران
- ۱۹۵ ازدواج در ایران / م. ق. ادیب
- ۲۰۹ مجله شریفه جمعیت نسوان وطن خواه / صادق بروجردی
- ۲۱۱ نسائیات / صادق بروجردی
- ۲۱۲ هیئت محترم نسوان وطن خواه / صدیقه دولت آبادی
- ۲۱۴ بیسکویت بادامی
- ۲۱۴ زن و اقتصاد / ف. ل. هدایت
- پیشنهاد نسوان جمعیت وطن خواه به مقام مقدس مجلس شورای ملی
- ۲۱۸ ساحت مقدس دارالشورای ملی / مستوره افشار

قسمت ادبی

- شبی از زندگی یک زن / [از قلم یک خانم حساس ایرانی] ۲۱۹
- کدام مقصّرند؟ / سعید نفیسی ۲۲۲
- نسائیات / صادق بروجردی ۲۲۵
- خواتین محترمه ۲۲۷
- اعلان ۲۲۷
- مهم‌ترین وظیفه خانم‌ها
- بین مادر و پسر / سعید نفیسی ۲۲۷
- مقام محترمه رئیسه مجله
- جمعیت نسوان وطن خواه ایران دامت تأییداته / [] ۲۳۱
- مقصود ما / مستوره افشار ۲۳۵
- تکالیف والدین
- در موقع به وجود آوردن اولاد و رفع نواقص آنها ۲۴۳
- اعلان ۲۴۹
- پیوست‌ها
- اسناد، مدارک ۲۵۱
- ضمائم و عکس‌ها ۲۷۷

پیشگفتار

در سال ۱۲۸۵ ش، انقلاب مشروطیت ایران سلطنت مشروطه پارلمانی را جایگزین نظام دیرپای استبداد مطلقه کرد. این تحول تنها به عرصه سیاسی محدود نماند و با افتتاح مجلس شورای ملی، انتشار روزنامه‌های آزاد، متشکل شدن مردم در انجمن‌ها و بعداً در احزاب سیاسی، تدوین قانون اساسی و متمم آن و... به تدریج ابعاد فرهنگی و اجتماعی هم پیدا کرد. هریک از اقشار و طبقات جامعه با استفاده از امکانات و فرصت‌های ناشی از انقلاب، نظرات و مطالبات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی خود را مطرح کردند و برای دستیابی به آن کوشیدند.

از سال ۱۲۸۵ ش به بعد، زنان تجددطلب و تحول‌خواه ایران هم، به رغم شمار اندک‌شان، درصدد برآمدند تحولی در شرایط زندگی زنان پدید آورند. به این منظور، آنها برای دستیابی به حقوق فردی و اجتماعی و نوسازی شرایط زندگی زن ایرانی، تشکل‌های عمدتاً فرهنگی و اجتماعی تشکیل دادند، مدارس دخترانه را با اتکا به سرمایه و امکانات خویش تأسیس کردند، فرهنگ مردسالار را به چالش کشیدند، طرح‌ها و برنامه‌های اصلاح سیاسی و اجتماعی ارائه کردند، به پاسداری از انقلاب مشروطه و دستاوردهای آن برخاستند. مناسبات سنتی حاکم بر خانواده را نقادی و روزنامه‌ها و مجله‌های خود را منتشر کردند، شیوه‌های نوین خانه‌داری و بچه‌داری را آموزش دادند، با هم‌تایان آسیایی و نهضت اجتماعی زن ایرانی برای احقاق حقوق فردی و اجتماعی‌اش را در قرن بیستم پی افکند و با فعالیت‌های پیگیر خود توانستند بر پاره‌ای از موانع غلبه کنند و به برخی از مطالبات اولیه فردی و اجتماعی زن ایرانی دست یابند.

جنبش در حال تکوین زن ایرانی جنبشی تجدیدطلبانه و عمدتاً غیرسیاسی بود. در سال‌های ۱۲۸۵ ش-۱۳۱۴، این جنبش مستقل از حکومت به‌کندی شکل گرفت و فعالان اولیه حقوق زنان با ایجاد تشکل‌ها و انتشار روزنامه‌ها و مجله‌ها نه تنها هدف‌ها و مطالبات خود را مطرح کردند بلکه توانستند توجه عده‌ای از دختران جوانی را که در مدرسه‌های دخترانه تحصیل می‌کردند به خود جلب کنند و نسل دیگری از فعالان حقوق زنان را پرورش دهند. در هر مرحله، آن دختران جوان با آگاهی بیشتر و با جمع‌بندی از دستاوردها و کاستی‌های فعالیت‌های قبلی، مبارزه را ادامه دادند و شیوه‌های تازه‌ای برای دستیابی به مطالبات زن ایرانی به کار بردند.

جمعیت نسوان وطن‌خواه ایران یکی از پایدارترین و مهم‌ترین تشکل‌های زنان ایران است که در سال‌های پایانی سلطنت قاجار تشکیل شد و سنت‌های مبارزاتی جنبش زن ایرانی را که با انقلاب مشروطه آغاز شده بود در سال‌های ۱۳۰۱ ش-۱۳۱۴، ادامه داد. مجموعه حاضر به جمعیت نسوان وطن‌خواه ایران اختصاص دارد و در دو بخش تنظیم شده است: در بخش اول، مقاله جمعیت نسوان وطن‌خواه ایران ۱۳۰۱ ش-۱۳۱۴ به چگونگی شکل‌گیری، فعالیت‌ها، مشکلات و موانعی که در برابر آن جمعیت قرار داشت و دلایل انحلال آن می‌پردازد. در بخش دوم، فهرست کامل دوره مجله جمعیت نسوان وطن‌خواه ایران (۱۳۰۲ ش-۱۳۰۵) و برگزیده‌ای از مقاله‌ها و مطالب آن مجله ارائه شده است که می‌تواند به شناخت بیشتر از آن مجله و فعالیت‌های جمعیت نسوان وطن‌خواه ایران و در نتیجه، جنبش زن ایرانی در آن مقطع کمک کند.

از خانم‌ها مرضیه جبرائیلی و اعظم معتمدی که در فراهم کردن اسناد این مجموعه یاری‌ام کردند، از آقای ناصر مطیعی‌نژاد که شماره ۱۱ مجله جمعیت نسوان وطن‌خواه ایران را در اختیارم گذاشتند و از آقای رضا یکرنگیان که برای پیراسته شدن این مجموعه تلاش کردند، صمیمانه تشکر می‌کنم.

همچنین جای آن دارد از آقای سعید شبستری، حروفچین پیش‌کسوت، و دقت نظر فرامتعارف و تذکرهای فنی و بجای ایشان صمیمانه سپاسگزار باشم.

محمدحسین خسروپناه